

BİZANS İSTANBUL'UNA GELEN ELÇİLER

BİRSEL KÜÇÜKSİPAHIOĞLU*

Roma İmparatorluğu'nun devamı olarak kendisini gören ve evrensel imparatorluk iddiasıyla hareket eden Bizans İmparatorluğu'nun uzun süren imparatorluk dönemi boyunca pek çok milletle siyasi, askerî, ticari ve kültürel ilişkileri olmuş, bu ilişkilerin zemininin hazırlanmasında elçilerin büyük rolü bulunmuştu.

Bizans İmparatorluğu'nda, diplomasi ile ilgilenen özel bir birim bulunmaktaydı. Bu birimin başında VII. yüzyıla kadar *Magister Officiorum* adı verilen yüksek unvanlı bir görevli yer alırdı. Ülke dışına gönderilecek elçilerin seçilmesi, yurt dışından gelen yabancı elçilerin ağırlanması ve imparatorun huzuruna çıkarılması ile resmî törenlerin yapılması *Magister Officiorum*'un görevleri arasındaydı. VII. yüzyıldan itibaren bu görevler *Logothetes tou dromou* denilen bağımsız bir birimin eline geçti. Bu birime bağlı *Scrinium Barbarorum* adı verilen bir alt birim yabancı elçilerin özel misafirhanede ağırlanmasını, onlara gezilerinde eşlik edilmesini ve onların takip edilmesinden sorumluydu.¹ Diplomatik görüşmeler esnasında Bizans İmparatorluğu, usul ve geleneksel olarak bazı hususlara dikkat ederdi. Bunlar görgü kurallarına ve anlaşmalara uyulması, gelen elçi heyetlerine göz kamaştırıcı hediyeler sunulması, imparatorluğun büyüklüğünü gösterecek davranışların sergilenmesi ve zaman zaman siyasi evliliklerin yapılmasıydı.

İmparatorluk için diplomatik ilişkilerde çok önemli rol oynayan elçiler ise genelde imparatorun güvendiği kişilerden seçilmekte ve bu kişilerin yetenekli,

diplomatik davranışları gösterebilecek vasıflara ve ikna kabiliyetine sahip, kültürlü, dil bilen, sağduyulu ve ketum olmalarına özen gösterilmekteydi. Elçiler, tahta yeni çıkan bir Bizans imparatorunu dış devletlere bildirmek ve tahta çıkan yabancı devlet başkanının Bizans tarafından kabul edildiğini söylemekle görevliydi. Onlar aynı zamanda imparatorluğun büyük başarılarını, zaferlerini, imparatorluk ailesi içerisindeki doğumları, evlilikleri ve ölümleri de haber vermekle görevliydi. Elçi görevini yaparken imparatorluğun menfaatini her şeyin üstünde tutmalıydı. İmparatorluğa gelen elçilere veya yabancı misafirlere uygulanan teşrifatla ilgili en detaylı bilgiler İmparator VII. Konstantinos Porfirogennetos'un *De Cerimoniis* adlı eserinde bulunmaktadır.²

Bizans'a gelen elçiler genelde İstanbul'un kapılarından herhangi birinde, limanda veya Kadıköy'de (Khalkedon) ilgili devlet görevlileri tarafından karşılanırdı. İmparatorluk görevlileri onlara yolculuğun nasıl geçtiğini, sorun yaşayıp yaşamadıklarını sorar, ardından onları kalacakları özel bir binaya getirerek yerleşmelerini sağlardı. Burası yeme-içme, ısınma ve yatma ile ilgili her türlü donanımına sahipti. Elçiler kaldıkları bu yerden saraya veya herhangi bir yere özel yetiştirilmiş ve süslenmiş atlarla giderlerdi. Bu yolculukları anında onlara üniformalı ve zırhlı korumalar da eşlik ederdi.

Elçiler Büyük Saray'da bulunan Magnaura'da veya XI. yüzyıldan başlayarak Blakhernai Sarayı'nda ağırlanıyordu. Sarayda "Magister Officiorum" veya daha sonraları "Logothetes tou dromou" tarafından karşılandıktan sonra imparatorun huzuruna çıkarılan elçilere imparatorluğun ihtişamı gösterilmeye çalışılırdı. Salonda taht üzerinde altın taç ve erguvani kıyafetler içinde gururlu bir edayla oturmakta olan imparatorun huzuruna önce tören kıyafetleri içerisinde

* İstanbul Üniversitesi

1 Konstantinos Porphyrogenitos, *De Cerimoniis aulae Byzantinae*, ed. I. Reiske, Bonnae 1829, c. 1, s. 400, 405, 461; D. A. Miller, "The Logothete of the Drome in the Middle Byzantine Period", *Byzantion*, 1966, sy. 36, s. 438-470; A. Kazhdan, "Logothetes tou Dromou", *ODB*, II, 1247; Franz Tinnefeld, "Ceremonies for Foreign Ambassadors at the Court of Byzantium and their Political Background", *Byzantinische Forschungen*, 19(1993), s. 198-199; N. Oikonomides, "Diplomacy", *ODB*, I, 654; Casim Avcı, *İslâm-Bizans İlişkileri*, İstanbul 2005, s. 45; Birsal Küçükspahioğlu, "Bizans Sarayı'nda Yabancı Elçilerin Kabulü", *Tarih Boyunca Saray, Hayatı ve Teşkilatı Semineri (23 Mayıs 2005): Bildiriler*, İstanbul 2006, s. 99-100.

2 E. Chrysos, "Byzantine Diplomacy, A.D. 300-800: Means and Ends", *Byzantine Diplomacy*, ed. J. Shepard-S. Franklin, 1992, s. 29, 31-32; Avcı, *İslâm-Bizans İlişkileri*, s. 46-47; Küçükspahioğlu, "Bizans Sarayı'nda Yabancı Elçilerin Kabulü", s. 97, 99.

olan senato üyeleri ve ileri gelen devlet adamları hiyerarşik sıraya göre girerek saygılarını sunar ve hemen imparatorun etrafında yerlerini alırlardı. Daha sonra uzun koridorlardan geçirilerek salona getirilen elçiler altından yapılmış suni aslanların kükreyişleri ve altın kuşların ötüşleri arasında yerlere eğilerek imparatora doğru giderlerdi. İmparator bu esnada genellikle konuşmaz, onun yerine elçilere Logothetes sorular sorardı. Elçiler yanlarında getirdikleri mektubu imparatora sunmak için ona doğru yaklaşırken imparatorun oturmakta olduğu taht teknik bir sistemle yukarıya doğru yükseltilir ve bu şekilde imparatorun büyüklüğü ve erişilmezliği gösterilmeye çalışılırdı. Törenin sonlarına doğru barış, dostluk ve iyi niyet adına getirilen hediyeler imparatora takdim edilirdi. Daha sonra elçiler suni hayvan sesleri arasında geldikleri salondan ama başka bir kapıdan çıkartılırdı.³ 949-950 yılları arasında İmparator VII. Konstantinos döneminde İtalya Kralı II. Berenger adına elçi olarak ilk kez başkent İstanbul'a gelen Liutprand, Magnaura'da huzura kabul edilişi ve imparatorun huzurunda yaşadıklarını anlatırken benzer ifadeler kullanmaktaydı. Magnaura'nın olağanüstü güzellikte ve büyüklükte bir yer olduğunu belirten Liutprand, İmparator VII. Konstantinos'un tahtının önünde pirinçten yapılmış fakat üstü altınla yaldızlanmış bir ağaç ve bu ağacın üzerinde koro hâlinde şarkı söyleyen altınla kaplı bronz kuşların durduğunu, yerle aynı seviyede olan tahtın sonra birdenbire yükselerek havalara çıktığını, kükreyen aslanlar ve öten kuşlar arasından geçerek imparatorun huzuruna vardığını, üç kez yerlere kapanarak imparatoru selamladığını, başını kaldırdığında imparatoru yerden yükselerek tavana değmiş olarak gördüğünü ve buna hayret ettiğini söylemekteydi. Liutprand, kabul sırasında imparatorun kendisiyle âdet olduğu üzere hiç konuşmadığını, Logothetes aracılığı ile Berenger'in yaptığı işler ve sağlığı ile ilgili sorular sorduğunu, törenin bitiminde bütün yabancı elçilerin yaptığı gibi kendisinin de barış niyetinin göstergesi olarak efendisinden getirdiği hediyeleri imparatora takdim ettiğini kaydetmekteydi. Bu hediyelerin 9 zırh, 7 kalkan, 2 altın kaplama gümüş kupa, kılıçlar, mızraklar ve 4 hadım olduğunu söyleyen Liutprand, kükreyen aslanların ve öten kuşların arasında mekânı terk ettiğini

belirtmekteydi.⁴ XIV. yüzyılın en önemli seyyahlarından İbn Battuta 1332 yılında Özbek Han'ın hanımı ve Bizans İmparatoru III. Andronikos Palaiologos'un (1328-1341) kızı Beylun Hatun'un maiyetine katılarak İstanbul'a gelmiş ve imparatorun huzuruna kabul edilmişti. İbn Battuta bu töreni anlatırken dört muhafız eşliğinde duvarları mozaikle süslü, ortasında fiskiye ve bunun etrafında ağaçların bulunduğu geniş bir salona geldiğini, sağda ve solda sessizlik içinde ayakta bekleyen ve kimse ile konuşmayan kişilerin olduğunu, salonun ortasında duran üç görevlinin kendisini dört muhafızdan teslim alarak imparatorun bulunduğu kubbeli salona götürdüklerini, bu esnada tahtında oturan İmparator III. Andronikos'un yanında imparatoriçenin de olduğunu belirtmekte, ardından Beylun Hatun ve kardeşlerinin tahtın biraz aşağısında yerlerini aldıklarını, imparatorun sağ tarafında altı, sol ve arka tarafında da dörder silahlı muhafızın durduğunu ifade etmekteydi. Kendisinin imparatoru selamlayacağı zaman heyecanının geçmesi için İmparator Andronikos tarafından oturmasının söylendiğini, ancak dinlendikten ve heyecanı yatıştıktan sonra imparatoru selamladığını bildirmekteydi. İbn Battuta, imparatorun kendisine Kudüs, Kubbetü's-sahre, Beytüllahm, Dımaşk, Mısır, Irak ve Anadolu gibi yerler hakkında tercüman aracılığıyla sorular sorduğunu, verdiği cevaplardan memnun kalarak kendisinin iyi bir şekilde ağırlanması için emir verdiğini sonrasında da hilat giydirip kendisine koşum takımları mükemmel bir at ve imparatorların başında taşınan şemsiye verilmesini istediğini aktarmaktaydı. İmparatorluğun bu diplomatik uygulamalarından farklı duygularla ayrılan elçilerde olmuştu. Mesela, Abbasî Halifesi Ebu Cafer el-Mansur (754-775) tarafından gönderilen ve İmparator V. Konstantinos zamanında (741-775) İstanbul'a gelen Abbasî Elçisi Umare b. Hamza imparatorun huzuruna çıkıncaya kadar yaşadıklarını anlatırken kimi zaman "Öyle korktum ki içimden kesin ömrümün sonu geldi dedim." sözleri ile açıklamakta ve huzura kabul için ilerlerken salona vardığını, buranın büyüklüğünden imparatoru göremediğini, bu esnada kırmızı ardından yeşil bir dumanın etrafı kapladığını, dumanın dağılmasından sonra imparatorun huzuruna ulaştığını aktarmakta, ardından V. Konstantinos'u selamladığını

³ Konstantinos Porphyrogenitos, *De Cerimoniis*, I, 566 vd; S. Runciman, *Byzantine Civilization*, New York 1956, s. 125-126; Miller, "The Logothete....", s. 459-461; Tinnefeld, "Ceremonies for Foreign..", s. 198 vd; Avci, *İslâm-Bizans İlişkileri*, s. 48; Küçükspahioğlu, "Bizans Saray'ında Yabancı Elçilerin Kabulü", s. 100-102.

⁴ Liutprand of Cremona, *The Embassy to Constantinople and Other Writings*, ed. J.J. Norwich, çev. F.A. Wright, London 1993, s. 153-154. Krş. Küçükspahioğlu, "Bizans'a Elçi Olarak Gelen Cremona Piskoposu Liutprand'ın İzlenimlerine Bir Bakış, *Osmanlı Araştırmaları*, XXXIV (2009), s. 162-164.

ve sonrasında halifeden gelen mektubu imparatora takdim ettiğini söylemekteydi. İfadesine göre bir süre sonra imparatorun isteği üzerine onunla birlikte saray ve çevresini gezen Umare, yaşadığı korkudan imparatora bahsetmiş ve uygulanan bu protokolün sebebini sormuştu. V. Konstantinos ise “İmparatorluk sarayına gelen yabancı elçilerin kalplerine korku salmak için bu yola başvuruyoruz.” diye cevap vermişti.⁵

Karşılama töreni esnasında dikkat çekici bir husus gerek elçilerin gerekse yabancı hükümdarların imparatorun huzurunda ayakta bekletilmeleriydi. Bu mecburiyet sadece imparator izin verdiği takdirde değişebilir, o da ancak daha alçak bir yere oturmaları koşuluyla olabilirdi. Mesela 1162 yılında İmparator Manuel Komnenos’u (1143-1180) ziyaret etmek için başkent İstanbul’a gelen Türkiye Selçuklu Sultanı II. Kılıcarıslan (1155-1192) son derece gösterişli bir şekilde karşılanmış ve kendisine imparatorluğun görkemi sunulmaya çalışılmıştı. Bu esnada altın, inci, yakut ve safir taşlarla süslü ve yüksekte yer alan tahtında incilerle bezenmiş mor kıyafeti ile bulunan Manuel, oturması için sultana ısrar etmiş, ancak II. Kılıcarıslan geleneklere aykırı olur düşüncesi ile ilk başta bunu reddetmişti. Fakat imparatorun ısrarları karşısında kabul ederek tahtın yanında alçak bir yere oturmuştu.⁶ İmparatorun huzurunda ayakta durmak bazılarında gereksizmiş gibi görünmekteydi. Örneğin böyle bir olay Birinci Haçlı Seferi esnasında yaşandı. Bizans tarihçisi Anna Komnene’nin kaydına göre İmparator I. Aleksios Komnenos, Haçlı liderlerini Blakhernai Sarayı’nda kabul ettiğinde Batılı bir şövalye imparatorun tahtına oturma saygısızlığını gösterdi. Orada bulunanlardan olup ileride Urfa Haçlı Kontluğu’nu kuracak Baudouin de Boulogne şövalyeye yaptığı yanlıs olduğunu belirterek “Böyle bir şeyi yapmamalıydın... Roma imparatorları tebaalarının yanlarına oturmalarına izin vermezler...” diyerek uyarıda bulundu. Şövalye ise sinirli bir şekilde imparatora bakarak “Şu adama bakın! Böyle cesaretli kumandanlar ayakta beklerken, kendisi tahtına tek başına oturuyor.” diye söylenmişti.⁷

Törenden sonra anlaşıldığı kadarıyla imparatorluk tarafından elçilere hediyeler sunulmakta ve onları onurlandırmak için daha çok II. Iustinianos tarafından yaptırılan salonda yani Triklinos’ta yemek verilmekteydi. Müzik eşliğinde yenen yemek sırasında elçiler imparatorla konuşma fırsatı bulurlardı. Yemekten sonra onlara altın tepsiler içerisinde gümüş hediyeler sunulurdu. Ancak bu yemek ziyafeti kimi zaman bir kerede kalmaz, daha fazla sayıda da olabilirdi. Mesela Liutprand, VII. Konstantinos tarafından Triklinos’ta verilen yemeğe davet edilmiş ve bu esnada imparatorla bizzat görüşme fırsatı bulmuştu. Hatta imparator görüşme sırasında hem kendisine hem de maiyetine hediyeler vermişti. Yine 946 yılında İmparator VII. Konstantinos zamanında başkent İstanbul’a misafir olarak gelen Rus Prensesi Olga’ya Magnaura’da düzenlenen törenden sonra aynı gün iki kez resmî ziyafet verilmişti. İkinci yemek İmparatoriçe Helene tarafından düzenlenmiş ve yemek esnasında Olga ile imparatoriçe arasında konuşmalar olmuştu. Elçilerin veya yabancı misafirlerin imparatorla bu seremoni ve yemek merasimi hariç başka ortamlarda görüşme fırsatı buldukları da olurdu ve genelde Bizans sarayında ülkelerinin imparatorluk nezdindeki önemine göre ağırlanırlardı.⁸ Birinci Haçlı Seferi’nin ana ordularından önce yanındaki birliklerle yola çıkarak başkent İstanbul’a gelen Pierre I’Hermite, İmparator Aleksios Komnenos tarafından sarayda ağırlanmış ve Aleksios, ona imparatorluğun tüm görkem ve haşmetini göstermek için pek çok hediye ve para vererek kendisine hayran kalmasını sağlamıştı.⁹ Yine Birinci Haçlı Seferi liderlerinden biri olan Bohemund, başkent İstanbul’a geldikten ve İmparator Aleksios ile görüştüğünden sonra imparatorun kendisine verdiği hediyelerle şaşkına dönmüştü. Aleksios’un kızı tarih yazarı Anna Komnene’nin kaydına göre Bohemund, içinde giysilerin, altın, gümüş ve çok kıymetli eşyaların bulunduğu bir odaya götürülerek buradaki her şeyin kendisine ait olduğu söylenmişti. Bu manzarayı gören Bohemund’un şaşırıldığı, hayrete düştüğü ve gördüklerine inanamayarak “Bu kadar çok mala sahip olsaydım,

⁵ Avcı, *İslâm-Bizans İlişkileri*, s. 89-90; Casim Avcı, “Arap-İslâm Kaynaklarında Bizans Sarayının Tasviri”, *Tarih Boyunca Saray, Hayatı ve Teşkilatı Semineri (23 Mayıs 2005): Bildiriler*, İstanbul 2006, s. 108-111.

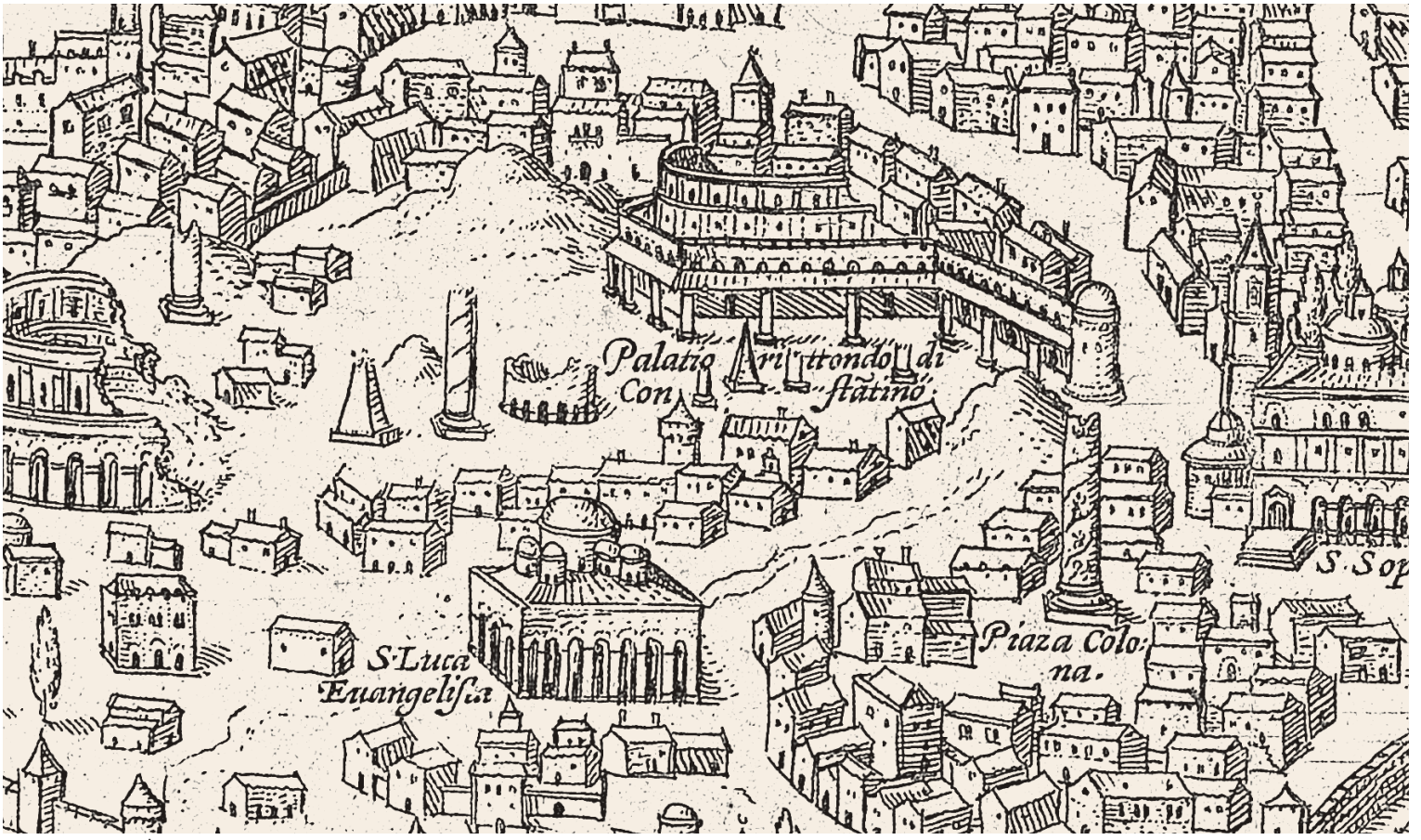
⁶ Ioannes Kinnamos, *Historia*, çev. Işın Demirkent, Ankara 2001, s. 149-150.

⁷ Anna Komnene, *Aleksiad*, çev. Bilge Umar, İstanbul 1996, s. 320. Krş. Işın Demirkent, *Haçlı Seferleri*, İstanbul 1997, s. 25; G. Ostrogorsky, “Bizans İmparatoru ve Hiyerarşik Dünya Düzeni”, çev. Özden Arıkan, *Cogito*, 1999, sy. 17, s. 65; Küçükşipahioğlu, “Bizans Sarayı’nda Yabancı Elçilerin Kabulü”, s. 102-103.

⁸ Konstantinos Porphyrogenitos, *De Cerimoniis*, c. 1, s. 594-596; Liutprand of Cremona, *The Embassy to Constantinople*, s. 154; krş. Avcı, *İslâm-Bizans İlişkileri*, s. 48-49; Tinnefeld, “Ceremonies for Foreign”, s. 200 vd.; Küçükşipahioğlu, “Bizans Sarayı’nda Yabancı Elçilerin Kabulü”, s. 102; Küçükşipahioğlu, “IX-X. Yüzyıllarda Bizans-Rus İlişkileri ve Kiev Prensesi Olga’nın Hristiyanlığı Kabulüne Dair Bazı Görüşler”, *Kaftas Dosyası*, İstanbul 2006, s. 1 vd.; Küçükşipahioğlu, “Bizans’a Elçi Olarak Gelen...”, s. 164.

⁹ Birsal Küçükşipahioğlu, “Türklerle Haçlıların İlk Karşılaşması: Drakon Savaşı”, *Tarih ve Uygarlık İstanbul Dergisi*, 2013, sy. 3, s. 43-51.

1- Bir XVI. yüzyıl İstanbul haritasında varlığını sürdüren Bizans devri anıtları (TSMK, nr. Y.B.3854)

şimdiye kadar çok sayıda ülkenin sahibi olurdu.” dediği kaydedilmekteydi. Bu sözler üzerine Bohemund’u odaya götürün görevinin bunların hepsinin kendisine ait olduğu ve bunun imparatorun bahşetmesi sayesinde gerçekleştiğini söylediği belirtilmekteydi.¹⁰

Bizans İmparatorluğu’nun bu saray seremonisinden hiç mi hiç hoşlanmayan elçiler de olmuştu. Mesela bunlardan biri II. Nikeforos Fokas zamanında (963-969) ikinci kez İstanbul’a gelen Cremona Piskoposu Liutprand’dı. Bu sefer Alman İmparatoru I. Otto’nun elçisi olarak başkentte bulunan Liutprand, bilindiği gibi VII. Konstantinos zamanında başkentte İtalya Kralı Berenger’in elçisi olarak görevini ifa etmiş, imparatorluğun kendisine yaklaşımından memnun kalarak ülkesine dönmüştü. Ama İmparator II. Nikeforos Fokas döneminde 968 yılında gerçekleşen ikinci ziyaretinde imparatorluktan hiç memnun kalmamıştı. Bunda imparatorluğun Otto’ya duyduğu olumsuz hislerin de etkisi olmuş ve bu yüzden Liutprand’a Otto’nun adamı gözüyle bakılmıştı. İmparatorluğun kendisini karşılayış biçiminden memnun kalmayan elçi, bu davranışı şahsına ve

efendisi Otto’ya karşı saygısızlık olarak addetmişti. Bu yüzden seyahati ile ilgili Otto’ya yazdığı raporda imparatorluğun teşrifatını küçümsemekte, aynı zamanda alaycı bir tarzda eleştirmektedir. Kaldığı yerden hoşnut kalmayan, imparatorluk sarayına at ile değil yaya olarak götürüldüğünü belirten Liutprand, İmparator Nikeforos’un huzuruna çıkarıldığında ve yemek daveti esnasında yaşadıklarını anlatırken şunları söylüyordu:

Canavara benzeyen bu adam küçük gözleri ile âdeta köstebeği andıran koca kafalı bir bücürdü... Ağız bozuk ve tilki gibi kurnaz olan bu adamın giysileri çiftçi kıyafeti gibiydi, zamanla yırtılmış ve rengi de solmuştu. ... Beni sarayının ileri gelenlerinden hiçbirinin önüne geçmeye layık görmediğinden kendisinden uzak, örtüsüz bir masaya oturttu... Bu sofrada sadece bir çeşit yağ ve balık likörü vardı. Bana sizin ordunuz ve gücünüzle ilgili sorular sordu. Cevaplarım samimi ve doğrudu ama o bana bağırarak “Yalan söylüyorsun. Senin efendinin askerleri ata binemez. Nasıl savaşacaklarını dahi bilmezler. Onların kalkanlarının biçimi, zırhlarının ağırlığı, kılıçlarının uzunluğu, miğferlerinin hafifliği savaşmalarına

¹⁰ Komnene, *Alexiad*, s. 322.

2- Elçilerin ağırlandığı Tektur/Blakhernai Sarayı (Pardoe)

engel olur.” cümlelerini kullandı ve kahkaha attıktan sonra “Onların oburluğu iş yapmalarına manidir...” sözlerini sarf etti. Benim cevap vermeme müsaade bile etmeden aşağılayıcı bir tarzda “Sizler Romalı olamazsınız, Lombardsınızdır...” dedi. ¹¹

Yabancı elçi eğer Bizans’a kültürlü, sempatik ve bilge biri olarak görünürse o zaman ona sarayın hazineleri ve değerli eşyaları gösterilir ve Hipodrom’da oynanan oyunlara veya kutlamalara gitmesi sağlanırdı. Mesela Hz. Ebubekir tarafından İmparator Herakleios’a (610-641) 633 yılında İslam’a davet etmek için gönderilen elçilere imparator yaldızlı bir çekmeceye sakladığı ipek kumaş üzerine işlenmiş peygamberlere ait resimler göstermişti.¹² Elçilerin Hipodrom’da kutlama ve oyunları izlediğine dair örneklerden biri İmparator Iustinianos döneminde (527-565) yaşanmış ve imparator, 556 yılı Mayıs ayında şehrin başkent oluşunun yıldönümü törenlerini

¹¹ Liutprand of Cremona, *The Embassy to Constantinople*, s. 178-183; krş.

Michel Kaplan, *Bizans’ın Altınları*, çev. İhsan Batur, İstanbul 2004, s. 134-135;

Küçükspahioğlu, “Bizans’a Elçi Olarak Gelen...”, s. 167 vd.

¹² Avcı, *İslâm-Bizans İlişkileri*, s. 62-63.

Hipodrom’da İran elçileri ile birlikte izlemişti. Hatta bu esnada başkentte ekmek kıtlığı yaşandığından halktan bir grubun imparatorun önünde şehrin valisine beddua etmesi ve bu olayın rakip imparatorluğun elçilerinin yanında gerçekleşmiş olması Iustinianos’un üzülmüne neden olmuştu.¹³ Yine Sultan II. Kılıcarslan’ın 1162 yılında İstanbul’a gelmesi esnasında İmparator Manuel’in sultanı Hipodrom’daki at yarışlarına davet ettiği görülmüştü.

Bir elçinin imparatorun huzurunda diplomatik kurallara aykırı, saygısız bir şekilde davranması veya itaatini arz ederken herhangi bir kusur işlemesi onun huzurdan kovulmasına ve hapse atılmasına neden olabilirdi. İmparatorluğun teşrifatını küçük gören elçilerin diplomatik dokunulmazlıkları asla olmazdı. Bizans’a gelen yabancı elçiler ülkede kaldıkları süre boyunca göz hapsinde tutulur, devlet hakkında izin verilenler dışında fazla bilgi toplamalarına kesinlikle müsaade edilmezdi. Casusluk yapabilecekleri ve devletin âlî menfaatlerine zarar verecekleri düşüncesiyle elçiler titizlikle izlenirler, böyle davranışta bulunanlar ise

¹³ Birsal Küçükspahioğlu, “IV-VII. Yüzyıllarda İstanbul’da Doğal Afetler”, *Afetlerin Gölgesinde İstanbul*, ed. Sait Öztürk, İstanbul 2009, s. 24-25.

derhal hapisle cezalandırılırdı.¹⁴ Mesela Cremona Piskoposu Liutprand'ın İmparator II. Nikeforos ile yaptığı başka bir görüşme sırasında imparatoru sinirlendirdiği ve kendisine imparatorun “Defol git!” diye bağırdığı kaydedilmekte; bundan sonra Liutprand'ın kaldığı yerden dışarı çıkmasına izin verilmediği, kapısının önüne nöbetçiler konduğu hatta tercümanının bile dışarı çıkarılmadığı belirtilmektedir.

Bizans İmparatorluğu diplomasiye çok önem vermiş, savaşın kaçınılmaz olduğu zamanlarda bile diplomasi yolunu tercih ederek tehlikelerin önüne geçmeye çalışmıştı. Ülke dışından gelen elçilere veya misafirlere uygulanan seremoni ve geleneksel yöntemlerle imparatorluğun debdebe ve ihtişamını gözler önüne sermeye çalışmış aynı zamanda devletin büyüklüğünü, imparatorun ise erişilmezliğini göstermek için uğraşmıştı.

KAYNAKLAR

- Avcı, Casim, *İslâm-Bizans İlişkileri*, İstanbul 2005.
- Avcı, Casim, “Arap-İslâm Kaynaklarında Bizans Sarayının Tasviri”, *Tarih Boyunca Saray, Hayatı ve Teşkilatı Semineri (23 Mayıs 2005)*, *Bildiriler*, İstanbul 2006, s. 105-113.
- Chrysos, E. , “Byzantine Diplomacy, A.D. 300-800: Means and Ends”, *Byzantine Diplomacy*, ed. J. Shepard ve S. Franklin, 1992, s. 25-39.
- Demirkent, Işın, *Haçlı Seferleri*, İstanbul 1997.
- Kaplan, Michel, *Bizans'ın Altınları*, trc. İhsan Batur, İstanbul 2004.
- Kazhdan Alexander, “Logothetes tou Dromou”, *ODB*, II, 1247.
- Kinnamos, Ioannes, *Historia*, trc. Işın Demirkent, *Ioannes Kinnamos'un Historia'sı (1118-1176)*, Ankara 2001.
- Kommene, Anna, *Aleksiad*, trc. Bilge Umar, İstanbul 1996.
- Küçükspahioğlu, Birsal, “Bizans Sarayı'nda Yabancı Elçilerin Kabulü”, *Tarih Boyunca Saray, Hayatı ve Teşkilatı Semineri (23 Mayıs 2005): Bildiriler*, İstanbul 2006, s. 97-104.
- Küçükspahioğlu, Birsal, “IX-X. Yüzyıllarda Bizans-Rus İlişkileri ve Kiev Prensesi Olga'nın Hristiyanlığı Kabulüne Dair Bazı Görüşler”, *Kafkas Dosyası*, İstanbul 2006, s. 1 vd.
- Küçükspahioğlu, Birsal, “Bizans'a Elçi Olarak Gelen Cremona Piskoposu Liutprand'ın İzlenimlerine Bir Bakış”, *Osmanlı Araştırmaları*, XXXIV (2009), s. 159-173.
- Küçükspahioğlu, Birsal, “IV-VII. Yüzyıllarda İstanbul'da Doğal Afetler”, *Afetlerin Gölgesinde İstanbul*, ed. Sait Öztürk, İstanbul 2009, s. 1 vd.
- Küçükspahioğlu, Birsal, “Türklerle Haçlıların İlk Karşılaşması:Drakon Savaşı”, *Tarih ve Uygarlık İstanbul Dergisi*, 3 (Mayıs-Haziran 2013), s. 43-51.

¹⁴ Runciman, *Byzantine Civilization*, s. 125-126; Avcı, *İslâm-Bizans İlişkileri*, s. 49; Küçükspahioğlu, “Bizans Sarayı'nda Yabancı Elçilerin Kabulü”, s. 104.

- Liutprand of Cremona, *The Embassy to Constantinople and Other Writings*, ed. J.J. Norwich, London 1993.
- Miller, D. A., “The Logothete of the Drome in the Middle Byzantine Period”, *Byzantion*, 1966, sy. 36, s. 438-470.
- Oikonomides, N., “Diplomacy”, *ODB*, I, 634.
- Ostrogorsky, G., “Bizans İmparatoru ve Hiyerarşik Dünya Düzeni”, Türkçe Çev. Özden Arıkan, *Cogito. Bizans*, İstanbul 1999, sy. 17, s. 51-67.
- Porphyrogenitos, Konstantinos, *De Cerimoniis aulae Byzantinae*, ed. I. Reiske, Bonnae 1829.
- Runciman, S. *Byzantine Civilization*, New York 1956.
- Tinnefeld, Franz, “Ceremonies for Foreign Ambassadors at The Court of Byzantium and their Political Background”, *Byzantinische Forschungen*, 19 (1993), s. 193-213.